

WHO satser på mer helsepersonell

Ifølge Verdens helseorganisasjon er det på verdensbasis behov for 4,3 millioner flere helsearbeidere for å møte kommende helsekriser på en adekvat måte (1). Bare i Afrika mangler flere enn en million helsearbeidere. Fattige land tappes for helsepersonell, som finner det mer attraktivt å arbeide i rike, industrialiserte land (2). 57 land har kritisk mangel på helsepersonell, 36 av disse landene er i Afrika sør for Sahara (1). For å bekjempe hiv/aids, malaria, tuberkulose, fødselskomplikasjoner og høy spedbarnsdødelighet trengs mer helsepersonell.

Verdens helseorganisasjon har nylig nedsatt en global arbeidsgruppe for å sørge for økte investeringer i utdanning og etterutdanning av helsepersonell i utviklingsland. Gruppens leder, Lord Nigel Crisp, som tidligere var sjef for National Health Service i Storbritannia, etterlyser en langt større internasjonal innsats, mer samarbeid mellom universiteter og andre utdanningsinstitusjoner i rike land og tilsvarende institusjoner i fattige land og mer bruk av moderne teknologi for fjernutdanning. Enkelte land, som Etiopia, India og Malawi har i gang nye, lovende prosjekter, som hvis de er vellykkede, også kan gjennomføres i andre land.

Gruppen består av helsepolitikere fra både rike og fattige land, forskere og representanter fra offentlig og privat sektor og skal blant annet samarbeide med organisasjoner innen FN-systemet, Verdensbanken, hjelpeorganisasjoner og yrkesorganisasjoner.

Petter Gjersvik

petter.gjersvik@legeforeningen.no
Tidsskriftet

Litteratur

1. World Health Organization. International action needed to increase health workforce. www.who.int/mediacentre/news/releases/2007/pr05/en/index.html (20.3.2007).
2. Gjersvik P. Fattige land tappes for helsepersonell. Tidsskr Nor Lægeforen 2006; 126: 2161.

Ærefrykt for livet og kampen mot atomvåpen

Det er i disse dager 50 år siden Albert Schweitzers antiatomvåpen-appeller gikk ut til verden med hjelp av NRK.

Urskoglegen, filosofen, teologen, musikologen, forskeren, orgelkunstneren og nobelprisvinneren Albert Schweitzer (1875–1965) var i pakt med sin etikk om *ærefrykt for livet* en profilert motstander av atomvåpen.

I likhet med andre store tenkere i sin tid, slik som Albert Einstein (1879–1955) og Bertrand Russell (1872–1970), ble han drevet til aksjon i 1950-årene da de atmosfæriske prøvesprengningene med atomvåpen holdt på å forgifte hele jorden med radioaktivt nedfall. Han skrev fire appeller, som i samarbeid med NRK ble oversatt til norsk og flere andre språk og sendt ut over en rekke kringkastingsstasjoner verden over. I NRK ble appellene lest opp av nobelkomiteens formann Gunnar Jahn (1883–1971), den første 23. april 1957 (1), de tre øvrige i april 1958 (2).

De to første appellene handler om atomprøvesprengninger, de to siste om å avskaffe atomvåpen. De bærer alle preg av inngående kjennskap til temaene på den tid og er sakkyndig medisinsk folkeopplysning på sitt aller beste. De to første appellene (1, 2) gir en glimrende forklaring på radioaktivitet, dens positive og negative virkninger, radioaktiv nedfall, opphopning av radioaktivt materiale i næringskjeden og forskjellene på ytre og indre bestråling. Schweitzer tryglet atommaktene om å innstille prøvene og etterlyste en offentlig opinion for krav om prøvestans.

Prøvene ble stoppet i 1958, men det skulle ta hele seks år før atommaktene ble enige om en internasjonal avtale om forbud mot atomprøver i atmosfæren. Det skjedde ikke før det var funnet måter å fortsette prøvene på under jorden. Først i 1996 ble det ferdigforhandlet et forbud mot alle typer atomprøvesprengninger, men forbudet er ennå ikke trådt i kraft fordi en del nøkkelland, bl.a. USA, nekter å ratifisere avtalen. Schweitzers oppfordring er derfor fortsatt høyst aktuell.

I de to siste appellene fra 1958 oppfordret Schweitzer å avskaffe atomvåpen: «Så vel forsøkene med som bruken av disse våpen betyr den groveste krenkelse av menneskerettighetene [...] Atomkrigen gjør landet ubeboelig for mennesker som selv ikke er med i krigen, gjennom radioaktiv infisering som truer hele menneskeheten videre eksistens. Den er grenseløst grusom,

uhyggelig og meningsløs. Derfor må atomkrig aldri bli virkelighet» (2).

Schweitzer spurte: «Hva kan få stormaktene til å gi avkall på kjernefysiske våpen?» Det er *ikke* at de først «blir enige om en avtale som garanterer en sikker kontrollordning [...] Tidligere forhandlinger har tydelig vist at slikt er umulig. Tvert imot gikk forhandlingene i stå fordi partene ikke engang kunne enes om vilkårene for at drøftingene i det hele tatt skulle komme i gang.» «Stormaktene skylder [...] seg selv og menneskeheten å gi avkall på atomvåpen uten vilkår. Nedrustningsforhandlinger skulle [...] ikke være forutsetningen for, men snarere konsekvensen av at atommaktene gir avkall på atomvåpen.» «Når først atommaktene har gitt avkall på de kjernefysiske våpen, vil det bli FN's oppgave å få alle nasjoner til å forplikte seg til å avstå fra framstilling og bruk av disse våpnene – nå og for all framtid» (2).

Schweitzers tanker har klar relevans til dagens behov, både når det gjelder å anerkjenne et forbud mot atomvåpen som en nødvendig ramme for nedrustningsforhandlinger og når det gjelder å akseptere nedrustning som en forutsetning for ikke-spredning.

I forbindelse med 50-årsdagen for Schweitzers første appell tok organisasjonen Albert Schweitzer Fellowship initiativ til en verdensomspennende musikalsk markering, en Jordens symfoni, fra Mars-halløene, der prøvene med hydrogenbomben startet i 1952, og vestover til San Francisco, der FN-pakten ble undertegnet i 1945. Målet var å styrke kampen for et forbud mot atomvåpen.

Kirsten Osen

kirsten.osen@basalmed.uio.no
Kjersti Johnsrud
Norske leger mot atomvåpen

Oppgitte interessekonflikter: Ingen

Litteratur

1. Schweitzer A. Faren med forsøk med atombomber. Oslo: Aas & Wahls Boktrykkeri, 1957.
2. Schweitzer A. Fred eller atomkrig. Oslo: H. Aschehoug, 1958.

Manuskriptet ble mottatt 13.3. 2007 og godkjent 23.3. 2007. Medisinsk redaktør Petter Gjersvik.